

ÍNDEX TEMÀTIC

I. Guia per a Educadors i Educadores

Orientacions didàctiques 2

Drets humans i diversitat
afectivo-sexual 2

Per saber-ne més... 3

Drets humans i col·lectiu LGBT 6

Recursos 10

Filmografia 11

Bibliografia 12

II. Propostes didàctiques

Activitats didàctiques per a
l'Educació Primària 17

Activitats didàctiques per a
Secundària i Batxillerat 22

Activitats didàctiques per a
l'Educació de Persones
Adultes 28

**DRETS HUMANS
I DIVERSITAT
AFECTIVO-SEXUAL**

GUIA PER ALS EDUCADORS I EDUCADORES

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

“Drets Humans i diversitat afectivo-sexual” és una unitat didàctica realitzada conjuntament per Amnistia Internacional, COGAM i COLEGAS que pretén aportar a la comunitat docent nous recursos educatius per desvetllar en l'alumnat una consciència de solidaritat entorn de la igualtat de drets per a gais, lesbianes, bisexuals i persones transgènere, i implicar-los en l'evidència de que cal treballar per protegir i defensar els drets de tots els éssers humans.

A continuació, els educadors i educadores trobaran suficient informació sobre el tema per poder abordar aquesta qüestió a l'aula, així com una sèrie de propostes didàctiques que serveixen per potenciar la reflexió, la discussió i la presa de consciència sobre la dimensió d'aquest problema.

Les propostes didàctiques han estat creades per etapes educatives: Primària, Secundària i Batxillerat. Igualment, s'inclouen activitats orientades a l'Educació de persones Adultes. Les activitats proposades es basen en una metodologia socioafectiva, o el que és el mateix, “viure-ho a la pròpia pell”. Es pretén obtenir una experiència en primera persona que faci entendre, que motivi a investigar més i, en definitiva, que ajudi a desenvolupar una actitud d'empatia per arribar a canviar els valors i les formes de comportament.

Aquest material es pot utilitzar en diverses àrees de coneixement de forma transversal: Llengua, Ètica, Ciències Socials, Història, etcètera, o com a contingut específic de la matèria Educació per a la Ciutadania i els Drets Humans o Educació Ètico-cívica. També es pot adaptar a les programacions que realitza la comunitat educativa com a complement dels aprenentatges de continguts específics de cada matèria perquè l'alumnat compregui i assumeixi, de manera natural i a través de la pròpia vivència, que la igualtat de gènere és un dret humà, i es compromet en la seva consecució.

Els educadors i educadores trobaran a totes les activitats proposades, objectius, edats recomanades, materials precisos i instruccions per al desenvolupament de l'activitat. No obstant, serà cada educador i educadora qui adapti aquests materials al seu grup concret d'estudiants.

DRETS HUMANS I DIVERSITAT AFECTIVO- SEXUAL

L'orientació sexual i la identitat de gènere són característiques de la personalitat humana. Per això, el dret a viure lliurement la pròpia orientació sexual o identitat de gènere i a expressar-les sense temor són drets humans en el més ple sentit de la paraula.

Tanmateix, a massa països del món, malgrat el compromís dels seus governs de protegir els drets humans de totes les persones sense cap mena de discriminació, es priva a lesbianes, gais, bisexuals i persones transgènere, del seu dret fonamental a la vida, a la seguretat i a la igualtat davant la llei.

La manera com es pateix la discriminació per motius de raça, sexe, religió o discapacitat varia de manera considerable: existeixen diferències dins la diferència. El factor comú és el mal que s'infligeix a la dignitat de les persones com a conseqüència del fet de pertànyer a determinats grups.

En el cas de lesbianes i gais, la història ens ensenya que la invisibilitat a la qual s'han vist condemnats ha comportat un gran nombre d'estereotips i prejudicis. Per desconeixement, s'han atribuït nocions de perversitat i vergonya a les formes de relació homosexual i a les seves maneres d'expressar-se. Aquest fet injust vulnera, sens dubte, la dignitat i l'autoestima d'aquest grup.

Les organitzacions que hem elaborat aquest material defensem que totes les persones, independentment de la seva orientació sexual o identitat de gènere, han de gaudir de tots els drets descrits a la Declaració Universal dels Drets Humans. Lesbianes, gais, bisexuals i persones transgènere no poden ésser objecte de discriminació o abús pel fet de no respondre als estereotips de gènere.

Existeixen diferents models de violència contra el col·lectiu de lesbianes, gais, bisexuals i transgènere (LGBT), i aquests models estan interrelacionats i es produeixen en diferents contextos. Abordar la complexitat i gravetat d'aquests abusos és també subratllar l'obligació que tenen els Estats d'ocupar-se tant de la violència "homòfoba" i "trànsfoba" com de la discriminació de la qual neix aquesta mateixa violència. Aquesta unitat didàctica pretén informar i sensibilitzar el món educatiu, en especial joves i educadors, sobre la situació que pateixen les persones LGBT al món, només pel fet de ser qui són i d'estimar segons els seus sentiments.

PER SABER-NE MÉS...

Qüestions prèvies

Una de les principals armes de l'"homofòbia", la "bifòbia" i la "transfòbia" és l'ocultació i la negació de l'existència de persones homosexuals, bisexuals i transsexuals. És per això que la comunitat educativa ha d'oferir als adolescents LGBT models positius i directes amb els quals es puguin identificar en el seu procés de desenvolupament personal. Mostrar que existeixen i han existit de manera constant al llarg de la Història, i en ocasions de manera molt constant, persones com ells i elles, resulta una estratègia eficaç per fomentar l'acceptació i trencar el sentiment d'aïllament que solen tenir.

Durant l'adolescència, és comú que es rebutgin els sentiments de desig i/o afecte envers persones del mateix sexe, i es tendeix a negar-los, no tan sols davant dels altres, sinó també davant d'un mateix. Un gran nombre de joves LGBT "no volen ser així", no volen formar part d'aquest grup al qual culturalment s'han atribuït connotacions clarament negatives. És per aquest motiu que solen ama-

Cal acabar amb l'ocultació i la negació de l'existència de persones homosexuals, bisexuals i transsexuals.

gar els seus sentiments i la seva forma de vida. Això no és difícil, ja que malgrat els tòpics existents, ni la majoria de gais són efeminats ni la majoria de lesbianes són masculines. En alguns casos aquesta ocultació va acompanyada d'un esforç per assumir els comportaments i conductes que, a judici de l'adolescent, podrien reforçar una hipotètica aparença heterosexual.

D'altra banda, la por a les represàlies dificulta i impedeix de vegades el desenvolupament d'una identitat sana i positiva. Poden sorgir llavors conductes autodesestructives, complexos d'inferioritat, ansietat o depressions. Hi ha estudis que indiquen que els joves homosexuals són tres vegades més proclius a cometre suïcidi durant l'adolescència, que els seus companys i companyes heterosexuales. I no és una cosa que sempre es curi amb l'edat. Algunes persones arrosseguen aquests problemes més enllà de l'adolescència i mostren símptomes clars de manca d'autoestima i rebuig de sí mateixes en l'etapa adulta.

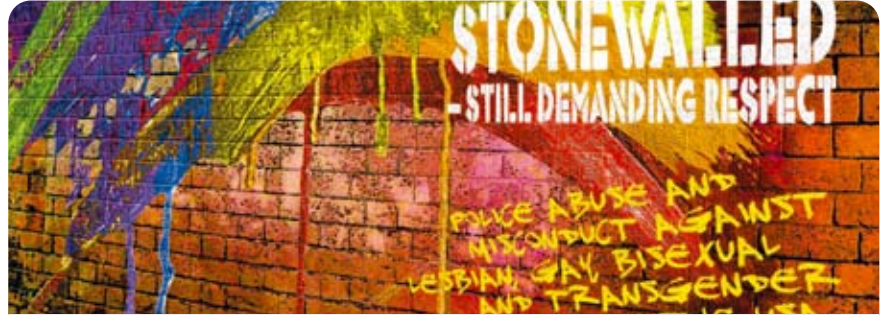
A causa de la manca d'informació, molts i moltes adolescents LGBT arriben a creure que els seus sentiments són únics i que estan sols. En l'àmbit familiar i a diferència del que succeeix amb altres minories marginades (per la seva religió o raça), no troben referents ni se'ls parla sobre la identitat de la seva subcultura i del seu grup. No podem oblidar que la majoria de persones LGBT creixen al si d'una família heterosexual, que sovint ha desenvolupat i transmet els prejudicis homòfobs propis de la nostra cultura.

A més, els adolescents LGBT solen tenir moltes més dificultats que els seus companys i companyes heterosexuales per relacionar-se emocional i sexualment amb altres persones.

Hi ha molts motius: per no delatar-se, perquè no coneixen ningú obertament homosexual -i per tant no s'atreveixen a fer el primer pas-, perquè pot ser que encara es trobin en situació d'haver de resoldre els seus propis conflictes interns i els seus sentiments, etc.

L'aïllament s'intensifica també per la por que tenen quan parlen de la seva situació a les persones que els envolten, anticipant possibles reaccions negatives. No es tracta de pintar un quadre tremendista, però sí que hauríem d'esmentar que, com ens mostra l'informe "Homofòbia al sistema educatiu" elaborat el 2005 per la comissió d'educació del Col·lectiu de Lesbianes, Gais, Transsexuals i Bisexuals de Madrid (COGAM) en col·laboració amb el Departament d'Antropologia Social i Cultural de la Universitat Autònoma de Madrid, gran quantitat de joves LGBT pateixen assetjament a les aules o al seu entorn general sense trobar recolzament extern. Caldria reflexionar sobre quantes vegades utilitzem paraules discriminatòries de l'homosexualitat o la transsexualitat a la vida quotidiana, que poden ferir o molestar les persones homosexuals, bisexuals o transsexuals que ens envolten.

De totes maneres, molts i moltes adolescents reben una reacció molt millor de la que esperaven, quan les persones properes se n'assabenten. Mostrar sorpresa davant la revelació de que algú proper és lesbiana, gai o bisexual, és habitual i comprensible, ja que a la nostra cultura l'heterosexualitat es pressuposa, i tot el contrari suposa una revelació inesperada. Per a la majoria de famílies, l'acceptació de la identitat del gènere o l'orientació homosexual o bisexual dels seus fills i filles pot suposar una certa inestabilitat durant una temporada, però la situació

No hem de pintar un quadre tremendista, però sí que cal reconèixer que hi ha joves LGBT que pateixen assetjament a les aules o al seu entorn quotidià.

acaba sent acceptada i la vida familiar torna a la normalitat així que s'han superat la por a l'escàndol i el temor a la soledat i la desamparança que pugui patir el seu fill o filla en fer-se gran.

Per tot plegat, podríem concloure que les institucions i el cos docent han d'atendre les necessitats específiques del col·lectiu LGBT, no tan sols assegurant el desenvolupament normal de la seva personalitat (reforç de l'autoestima), sinó també educant la comunitat educativa en els valors del respecte a la diversitat afectivo-sexual (lluita contra la discriminació). S'ofereixen a continuació algunes recomanacions que poden resultar útils a l'hora d'emprenre aquesta tasca.

La necessitat d'estar informat per poder actuar

De tots és coneguda la freqüència i la inconsistència amb què es fan servir els insults homòfobs, com ara "Mariconàs!". Molt sovint els educadors i educadores reprimeixen verbalment aquests insults, però no és habitual que s'aprofiti l'ocasió per explicar perquè els insults poden ferir profundament.

Des de les organitzacions que treballen en aquest col·lectiu s'estima que un 10% de la població és homosexual. Si extrapolem aquesta dada a l'aula, tenim 2 o 3 persones que esperen la reacció del professorat, a més d'aquelles que s'estan plantejant la seva pròpia orientació sexual i de qui té algun gai o lesbiana al seu entorn familiar. En qualsevol dels dos casos anteriors, si no es diu res, s'està legitimant l'homofòbia a l'escola. Si en comptes d'això es castiga aquest tipus de greuge de la mateixa manera com es faria amb un insult racista o xenòfob, s'estarà contribuint a "normalitzar" l'orientació homosexual. Però sancionar sense explicar sempre és insuficient, ja que els prejudicis de l'alumnat no es posen en entredit en cap moment. Per tant és imprescindible que educadors i educadores s'impliquin en la situació, i per això cal que sàpiguen bé com actuar i què dir.

Tractar el sexisme i l'homofòbia a classe

Tractar el tema de la sexualitat a classe no és una tasca fàcil: manca de maduresa de l'alumnat, pes de la religió, desacords

del professorat o la pròpia direcció, són elements que frenen la bona voluntat.

Tanmateix, hi ha fórmules bastant senzilles d'apropar-nos a l'homosexualitat i el gènere: informar millor l'alumnat que es qüestiona la seva pròpia orientació sexual o el seu gènere.

Una acció força senzilla i eficaç és col·locar un cartell amb informació sobre organitzacions que treballen aquests temes en zones clau d'accés per a l'alumnat, com ara el menjador o la cafeteria, el laboratori, els passadissos... Això tindria un doble impacte: proporcionar una sortida a joves amb dubtes, sense haver de passar per un adult (de manera que estem ajudant els que tenen problemes d'autoestima i que no se senten amb forces per demanar aquesta informació al professorat o a l'orientador) i suscitar el diàleg sobre aquestes qüestions sense imposar-lo, ja que només la presència d'aquests cartells generarà comentaris entre els alumnes, fins i tot entre el professorat del centre.

Un cartell tipus podria incloure alguna imatge que cridi l'atenció, la frase "Serveis d'Informació sobre Diversitat Afectivo-Sexual" i els números de telèfon de diversos serveis d'atenció i assessorament:

- GAI-INFORM/LÍNIA LESBOS de COGAM. Tel.: 91 523 00 70
- Servei d'atenció a Homosexuals i Transsexuals de la Comunitat de Madrid. Tel.: 900 72 05 69
- Informació Sexual per a Joves (Junta d'Andalusia). Tel.: 901 40 69 69
- Servei d'informació Les-Gai, Fundació Triàngulo. Tel.: 91 446 63 94
- Federació Gai-Lesbiana de Catalunya. Tel.: 93 298 00 29

Tenir en compte la diversitat afectivo-sexual a les programacions

Sovint la sexualitat s'inclou a la programació de Biologia com una eina per a la reproducció dels individus. En canvi, molt poques vegades s'associa amb l'afectivitat i el plaer que se sent en una relació compartida. El poc temps que es dedica a la sexualitat a l'aula permet tractar només les relacions heterosexuales, oblidant d'aquesta manera aproximadament el 10% d'alumnes que no s'hi senten identificats. Tanmateix, en altres parts de la programació docent, i no exclusivament a Ciències Naturals, es pot tractar el tema de les persones LGBT.

- **Història.** Es pot parlar, per exemple, de les deportacions d'homosexuals de la Segona Guerra Mundial, sovint silenciades als llibres de text.
- **Ètica.** És important informar sobre els drets fonamentals i sobre la persecució; el matrimoni i les parelles de fet; els drets de les persones transsexuals, etc.
- **Literatura.** Es pot abordar quan es tractin textos d'autors homosexuals (Lorca, Wilde, Rimbaud...). Molts llibres de text prenen partit quan donen aquesta informació de manera parcial, parlant d'"amistats tumultuosos" o associant-ho a la "inestabilitat", o fins i tot sense esmentar en absolut la seva orientació.
- Es podria pensar que no totes les assignatures es presten a tractar el tema de l'homosexualitat, però això no és cert. Hi ha mitjans per visibilitzar l'homose-

xualitat a totes les assignatures. Per exemple, l'enunciat d'un problema de Matemàtiques podria dir: "En Cristòfol i en Raül han comprat junts una casa de planta quadrada de 80m². Calcula l'amplada de la façana".

Rebutjar el sexisme d'alguns llibres de text i manuals escolars

El sexisme és la base de l'homofòbia i la transfòbia. Implica un repartiment de papers entre l'home i la dona basat en la norma tradicional. Els llibres de text, principalment els de l'ensenyament d'idiomes, transmeten aquesta concepció discriminatòria. Qui no ha tingut un capítol al seu llibre d'idiomes on la dona prepara el menjar a la cuina mentre el marit espera pacientment a la sala tot llegint el diari?

En altres casos és la diferenciació dels esports que es practiquen el que mostra el sexisme en l'àmbit educatiu: uns esports són per a noies (gimnàstica rítmica, ball...) i d'altres per a nens (futbol, rugby...).

És aquí on el paper d'educadors i educadores és fonamental per trencar aquests estereotips. El professorat d'idiomes pot escollir els textos amb els quals treballarà a la seva classe i pot introduir continguts no sexistes o d'altres que fomentin el debat sobre els clixés. A educació física es pot establir un cert equilibri entre les activitats, assegurant la pràctica dels diferents jocs per part d'un nombre similar de nois i de noies, o potser fomentant la pràctica dels diversos esports per tots els alumnes.

Reprovar els comentaris sexistes i homòfobs

Una sanció puntual com a conseqüència d'insults o agressions sexistes i/o homòfobes és un primer pas envers el reconeixement d'aquest tipus de fòbies. Tanmateix, no n'hi ha prou, ja que no forma part d'un marc legal establert que l'alumnat coneix i ha de tenir en compte. Per aquest motiu pensem que és necessari incloure al reglament intern el risc de sancions per comentaris xenòfobs, antisemites, racistes, homòfobs... Aquesta inclusió, a més d'arraconar les persones amb comportaments homòfobs, permet de legitimar les queixes dels qui pateixen aquest tipus de discriminació. El noi o la noia que es troba en perill es podrà defensar llavors amb la millor de les armes: la llei!

Implicar el centre en la lluita contra el sexisme i l'homofòbia

Segons ens ha ensenyat l'experiència, en la majoria de casos, la direcció dels centres és poc partidària de recolzar les accions contra l'homofòbia i el sexisme, i de vegades fins i tot està poc predisposada a autoritzar-les; de vegades per desinterès, i d'altres per por a la reacció de pares i mares, tot i que a la majoria de centres on s'han realitzat, els resultats han estat favorables.

En qualsevol cas, l'esforç dona sempre els seus fruits i la tasca principal serà la de sensibilitzar la direcció del centre educatiu sobre aquestes formes de discriminació.

Si les reticències persisteixen, sempre és possible tractar l'homofòbia i el sexisme dins d'una temàtica més àmplia, abordant el conjunt de discriminacions (racisme, antisemitisme...). Per a tal, és desitjable demanar la col·laboració d'altres associacions.

DRETS HUMANS I COL·LECTIU LGBT

Molt sovint, la societat és homòfoba, encara que les lleis siguin favorables. Les actituds socials han de canviar.

Drets de les persones LGBT al món

Avui en dia, l'homosexualitat és il·legal en uns 70 països del món. Es castiga amb la mort a l'Iran, l'Afganistan, Aràbia Saudita,

Mauritània, el Sudan, el Pakistan, Iemen i el nord de Nigèria.

A països on les relacions homosexuals no s'esmenten expressament a la llei, es poden invocar altres lleis. Per exemple, Congo utilitza la legislació de "crims contra la família". Algunes vegades s'utilitzen lleis anti-propaganda (per exemple, a Kuwait i el Líban) per restringir la llibertat d'opinió i el dret d'associació de les persones LGBT.

Els Estats amb càstigs més severos per a l'homosexualitat són països musulmans que apliquen la llei Shari'a i les antigues colònies de l'imperi britànic, que encara fonamenten les seves lleis en la legislació colonial britànica. Contràriament, l'homosexualitat era rarament il·legal sota el domini francès i la majoria de les antigues colònies espanyoles van abandonar les lleis anti-gais ja fa un temps.

Viure en democràcia no significa estar protegit per la llei ni emparat per l'Estat. Un informe recent d'Amnistia Internacional: "Stonewall: continuar exigint respecte. Abusos policials contra lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals" (Amnistia Internacional. Març 2006), documenta el maltractament policial que pateixen les persones LGBT, en especial les lesbianes i els transgènere, en nombroses ciutats dels Estats Units.

En una altra democràcia com Nicaragua, l'homosexualitat encara és un delictes. Després de les reformes dutes a terme durant els darrers anys en altres països de la regió, és l'únic país d'Amèrica Llatina que té una legislació que castiga les relacions homosexuals consentides entre adults.

Però no és tan sols l'Estat el que persegueix, sinó també la societat, moltes

vegades davant la passivitat de les autoritats. Així a Mèxic, nombroses persones LGBT han estat assassinades sense que la policia investigui adequadament els casos, qualificant-los de “crims passionals” en algunes ocasions. A Colòmbia són les guerrilles i els paramilitars els que assetgen, maltracten i assassinen les persones LGBT, imposant les seves normes socials als territoris que controlen.

Per tant, quan parlem de la situació al món no ens podem centrar tan sols en els codis legals de cada país. La societat moltes vegades és homòfoba encara que les lleis siguin favorables. La reforma legal no ho és tot. Les actituds socials han de canviar. Però la llei és un començament i un recurs per als qui estan en perill. Les lleis que tracten les persones com a ciutadans iguals amb drets iguals, constitueixen un missatge clar, tant per a les minories sexuals com per als qui abusen de la llei.

A la pàgina www.es.amnesty.org/temas/minorias-sexuales/pagina/el-mundo-no-es-de-color-rosa/ hi ha disponible un mapamundi que mostra els països de risc elevat per a lesbianes, gais i transgènere.

Drets de les persones LGBT a Espanya

Des del segle XIX a cap codi penal espanyol es recollia cap mena de penalització de l'homosexualitat, tot i que la llibertat sexual era reprimida a través d'altres figures com ara “l'escàndol públic”. Però durant la dictadura franquista es va reformar el 1954 la *Ley de Vagos y Maleantes* per incloure els homosexuals juntament

amb els “proxenetes, captaires, malalts mentals o esguerrats”. Una nova llei repressora, la *Ley de Peligrosidad y Rehabilitación Social* de 1970, castigava els homosexuals amb l'internament en centres de reeducació.

Un cop recuperada la democràcia, es va iniciar el camí envers la normalització de l'homosexualitat a la societat espanyola. Un camí difícil, i de vegades la manca de sensibilitat de molts jutges i magistrats no ha afavorit la consolidació real d'avenços importants, com van ser la modificació de la Llei de Perillositat el gener de 1979, per excloure les persones homosexuals del seu àmbit d'aplicació, o l'eliminació, el juny de 1988, del delictes d'“escàndol públic” del Codi Penal. Una nova reforma de juny de 1989 va permetre castigar, per primera vegada, els delictes sexuals comesos contra homes i dones homosexuals.

El Codi Penal de 1995 va suposar la definitiva introducció a Espanya d'una legislació penal avançada, democràtica i progressista que respecta i protegeix la lliure orientació sexual dels ciutadans. Una modificació recent del Codi al desembre de 1998, va situar als 13 anys l'edat legal per mantenir relacions sexuals consentides, tot i que va tornar a incorporar l'equívoc i ambigu concepte de “corrupció de menors”, susceptible d'ésser aplicat a qualsevol tipus de relació mantinguda amb menors de 16 anys. També castiga la discriminació per orientació sexual al treball, sigui públic o privat.

Pel que fa a la protecció de dades relatives a l'orientació sexual de les persones, la legislació sobre tractament automatitzat de dades de caràcter personal d'octubre de 1992 prohibeix expressament la creació de fitxers que tinguin la finalitat

d'emmagatzemar dades que reveli la vida sexual.

La Llei d'Asil de 1984 reconeix la possibilitat de concedir la condició legal de refugiats a aquells que al seu lloc d'origen siguin perseguits per pertànyer a un grup social determinat, el que fa tècnicament possible -i de fet ja n'hi ha hagut alguns casos- reconèixer a un home o dona homosexual la seva condició de perseguit i, per tant, de refugiat. Malgrat això, seria convenient que existís una regulació més explícita del dret d'asil per als homosexuals provinents de països on l'homosexualitat és il·legal o està violentament reprimida.

Per acabar, després de l'aprovació del Projecte de Llei de reforma del Codi Civil el 2005, les parelles homosexuals queden equiparades a les heterosexuales en tots els seus drets. Aquesta reforma dóna llum verda a la possibilitat d'adopció per part de parelles homosexuals.

La Llei d'Identitat de Gènere, aprovada l'any 2007, permet als transsexuals canviar el sexe i el nom que figuren als documents oficials com ara el DNI o la inscripció al Registre Civil, sense haver de sotmetre's a la cirurgia de reassignació genital. En canvi, n'hi haurà prou demostrant que porten un període vivint amb el sexe que senten com a propi. Aquest model de regulació és semblant al que ha anunciat el Regne Unit. En canvi, a Alemanya i Suècia s'exigeix la cirurgia per fer constar el canvi a la documentació oficial.

Per a més informació es pot consultar el document “Igualtat de lesbianes i gais: un tema important en el diàleg civil i social”. ILGA – Europa, 1998. Actualitzat a www.fundaciontriangulo.es/informes/informellGAEspana.htm

Les lesbianes poden ésser víctimes d'altres maltractaments que no afecten els gais, com ara proves de virginitat o embarassos forçats.

La penalització de l'homosexualitat: una llicència per torturar

Al menys 70 Estats han entrat al segle XXI amb lleis que prohibeixen les relacions sexuals entre persones del mateix sexe. En alguns països, aquestes relacions poden ser penalitzades amb la pena de mort.

A tots els continents existeixen lleis per penalitzar les relacions homosexuals. En alguns països reben el nom de "sodomia", "crims contra la natura" o "actes antinaturals". En d'altres, "actes immorals" o "escàndol públic". Aquestes lleis també tenen altres efectes:

- Actuen com a llicència per infligir tortures i maltractaments. Per exemple, en alguns països un tribunal de justícia imposa càstigs corporals, com ara la flagel·lació, pel delictes d'homosexualitat.

- Encoratjar els funcionaris encarregats de fer complir aquestes lleis a no tenir en compte la condició humana de la persona detinguda, la identitat de la qual és, en sí mateixa, delictes, incitant a la violència contra lesbianes, gais, bisexuals i persones transgènere, sigui sota custòdia, a la presó, al carrer o a casa.
- Privar les persones LGBT que han estat víctimes de tortures o maltractaments d'accedir a una reparació i permetre que els seus torturadors continuïn maltractant aquestes persones amb impunitat.

Tortures i maltractaments

Els gais i lesbianes corren un risc especial de sofrir violència sexual quan es troben sota custòdia. Poden ser objecte de persistent assetjament sexual i fins i tot víctimes d'agressions sexuals, inclosa la violació.

De vegades, lesbianes i gais detinguts per motius no relacionats en absolut amb la seva sexualitat, es troben amb que la policia s'aprofita de la seva orientació sexual durant l'interrogatori.

Les agressions contra la població reclusa homosexual, ja les hagin comès guàrdies o d'altres reclusos, poques vegades s'investiguen, i es castiguen encara menys sovint. Alguns guàrdies promouen o fomenten de manera activa la violència entre les persones detingudes, per controlar així l'entorn carcerari. Prefereixen que els actes de violència tinguin lloc entre elles, que no pas contra els guàrdies. Utilitzen la violència com a forma de control.

Tractament mèdic forçós en institucions de l'Estat

S'han denunciat tortures i maltractaments a lesbianes, gais, bisexuals i persones transgènere en altres institucions públiques, com ara hospitals i altres centres de salut, i a l'exèrcit. En algunes societats, l'homosexualitat és tractada com a trastorn mèdic o psicològic, i s'ha sotmès aquestes persones a experiments mèdics i tractament psiquiàtric forçós per «curar-les».

Qüestionar la classificació oficial de l'homosexualitat com a malaltia és un pas essencial per posar fi als maltractaments a homosexuals. El 1990, l'Organització Mundial de la Salut (OMS), organisme de l'ONU, va eliminar l'orientació homosexual de la seva Classificació Internacional de Malalties.

La violència homòfoba a la societat

“Em van tancar en una habitació i el van portar cada dia perquè em violés, perquè em quedés embarassada i m’hagués de casar amb ell. Ho van fer fins que em vaig quedar embarassada”.

Aquest esgarrifós relat de violació i embaràs forçat ens recorda la violència que van patir les dones durant els recents conflictes als Balcans o a l'Àfrica central. Però aquest acte de tortura no es va cometre sota custòdia ni en un conflicte armat: li va succeir a una adolescent a la seva “dolça” llar, a Zimbabwe. Els que van ordenar la violació no eren comandants militars enemics, sinó els mateixos pares de la jove, que estaven decidits a “corregir” el lesbianisme de la seva filla.

Gran part de la violència que pateixen lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals es produeix dintre la comunitat o la família. De la mateixa manera que la tortura que infligeixen els funcionaris públics i la violència a la comunitat s'utilitzen intencionadament per castigar, intimidar i imposar la discriminació de lesbianes, gais, bisexuals i persones transgènere. Tal com la tortura sota custòdia, aquesta violència desemboca a vegades en la mort de la víctima i les seves conseqüències són sempre devastadores. Tot i que gais, lesbianes, bisexuals i persones transgènere tenen més probabilitats de patir abusos físics i psicològics a mans dels seus pares, familiars, companys d'escola o de treball, o de persones i grups de la comunitat on viuen, això no eximeix l'Estat de la seva responsabilitat.

Obligar dones i joves a casar-se o mantenir altres relacions que comporten actes sexuals reiterats i no consentits no és tan

sols discriminatori sinó que pot equivaldre a tortura i esclavitud sexual. A més, les lesbianes poden ser víctimes d'altres maltractaments que no afecten els gais o els homes bisexuals, com ara les proves de virginitat o els embarassos forçats. Com que la família i la comunitat poden controlar més fàcilment l'experiència sexual de les dones, les lesbianes s'enfronten de vegades a obstacles diferents quan es resisteixen als maltractaments o cerquen una reparació. Les dones que es senten atretes per altres dones, independentment de definir-se o no com a lesbianes, corren el risc de ser maltractades en societats on es considera que porten la “vergonya” a les seves famílies o les seves comunitats.

Defensors i defensores de drets humans

Els gais i lesbianes han començat a utilitzar els mecanismes creats en virtut de les normes internacionals i regionals per fer valdre els seus drets. Sentències del Tribunal Europeu de Drets Humans a denúncies formulades per gais declaren que les lleis que penalitzen les relacions entre homes adults del mateix sexe, vulneren el dret a la vida privada, protegit al Conveni Europeu de Drets Humans.

El Comitè de Drets Humans de l'ONU ha instat els Estats no tan sols a anul·lar les lleis que penalitzen l'homosexualitat, sinó a que consagrin a les seves constitucions i demés lleis fonamentals la prohibició de la discriminació basada en l'orientació sexual.

Existeix actualment un moviment que es fa sentir a tot el món per trencar la conspiració de silenci al voltant de la discriminació i la violència que pateixen les

persones LGBT i qüestionar la retòrica dels governs que intenten negar l'existència de la identitat i la conducta homosexual en altres cultures.

Joves en perill

Els casos als quals fem al·lusió en aquest epígraf han estat extrets de l'informe “L'homosexualitat als centres educatius de la Comunitat de Madrid”. Curs 2002/2003, elaborat per la Comissió d'Educació de COGAM (2003) i disponible a www.cogam.org/secciones/educacion/documentos/i/1437/154/comunidad-educativa

En un 4rt d'ESO de Parla, per exemple, durant una de les xerrades dels voluntaris de COGAM durant el curs 2002/2003, un jove va afirmar que, si el seu millor amic li digués que és gai el deixaria de banda. Un altre li va prendre la paraula per assegurar que ell “li fotria una mà d'hòsties”. Un altre, a Getafe, va assegurar que “caldria matar tots els maricons”. I encara un altre, davant la pregunta de com reaccionaria si veiés una parella gai o lesbica fent-se un petó en públic, va respondre que “els llançaria pedres”.

Pocs gais, lesbianes, bisexuals i persones transgènere senten nostàlgia de la seva etapa escolar. A l'Olga, de 18 anys, les monges del seu institut de formació professional li van registrar la motxilla i li van trobar una carta d'una companya que li declarava el seu amor. La van expulsar de les activitats extraescolars i, a poques setmanes d'acabar el curs, la van canviar de classe. Van dur a terme una gran pressió per forçar-la a marxar del centre, però l'Olga va tenir la fortalesa d'anteposar la seva dignitat a les pressions, va posar una denúncia i va decidir mantenir-se en un lloc al qual tenia dret.

En Manuel, de 15 anys, va acudir a COGAM acompanyat de la seva mare, per denunciar les agressions que havia estat patint al seu institut a causa de la seva "ploma". La única solució que havia trobat era deixar d'assistir a les classes, i per això portava unes quantes setmanes deambulant pel seu poble tot el dia, per no haver de tornar a entrar al centre. La mare, d'una banda volia que el seu fill tornés a classe, però de l'altra tenia por que l'agredissin violentament.

L'Andrés, des que va complir 14 anys i després que es descobrís la seva homosexualitat, va rebre tota mena d'abusos per part de la seva mare, davant la passivitat del seu pare: insults permanents, càstigs, cops... Mai va voler presentar una denúncia perquè sempre va confiar que els seus pares acabarien entenent-lo.

La Convenció de l'ONU sobre els Drets dels Infants, obliga expressament els Estats a protegir els menors -sense distincions de cap mena- de la violència i altres abusos a la llar, l'escola i la comunitat. La violència contra els menors a casa o a l'escola no tan sols danya el cos, sinó que té conseqüències duradores i devastadores per al sentit de la dignitat i l'autoestima del menor. No protegir els menors en perill degut a la seva orientació sexual o identitat de gènere, real o suposada, és potser una de les maneres més cruels de discriminació homòfoba i de violació dels seus drets humans.

Els drets humans es basen en el concepte de la dignitat i el valor inherents a la persona humana. La Declaració Universal dels Drets Humans s'inicia amb la simple però contundent afirmació de que "tots els membres de la família humana" tenen drets iguals i inalienables; una afirmació que s'hauria de prendre com el llegat més significatiu del segle XX.

La responsabilitat de l'Estat pel que fa a la violència dins la comunitat

L'abast de la responsabilitat dels governs pels actes «privats» de tortura o maltractaments varia en funció del context. En alguns casos, la violència és instigada per la mateixa cúpula del poder estatal; en altres casos, la tolerància del govern davant la violència homòfoba constitueix complicitat o aquiescència.

RECURSOS

Organitzacions d'interès

Aldarte: Centre d'Atenció a gais, lesbianes i transsexuals

C/Berasategi, 5-5º Dptos. 8 y 9
BILBAO. Tel.: 944 23 72 96
aldarte@aldarte.org - www.aldarte.org

Associació Internacional de Gais i Lesbianes (ILGA)

International Lesbian and Gay Association
Avenue des Villas, 34
1060 BRUSSEL·LES (Bèlgica)
Tel.: (32) 2 502 24 71
Fax: (32) 2 502 24 71
www.ilga.org

Centre de Documentació Evelyn Hooker (FELGTB y COGAM)

C/ Infantas, 40, 1º Dcha.
28004 MADRID
Tel./fax: 91 360 46 05
cdeh@felgt.org
www.lgtb.info/

Comissió Internacional de Drets Humans de Gais i Lesbianes

International Gay and Lesbian Human Rights Commission
80 Maiden Lane, Suite 1505
NEW YORK, NY 10038 (EEUU)
Tel.: (1) 212 268 80 40
Fax: (1) 212 430 60 60
iglhrc@iglhrc.org
www.iglhrc.org

FELGTB (Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Transsexuals i Bisexuals)

C/ Infantas, 40 - 1º Dcha.
28004 MADRID
Tel: 91 360 46 05
info@felgt.org - www.felgt.org

Fundació Triangle

C/ Eloy Gonzalo, 25, 1º ext.
28010 MADRID
Tel./fax: 91 593 05 40
Información Les-Gai: 91 446 63 94
correo@fundaciontriangulo.es
fundaciontriangulo.es/madrid
fundaciontriangulo.es/direcciones/
e_InicioDelegaciones.htm

Inclou: gais i lesbianes en l'educació

C/ Muntaner, 121, entresòl 1ª
08036 BARCELONA
info@inclou.org - www.inclou.org

Institut per a Estudis Estratègics de Gais i Lesbianes (IGLSS)

International Gays and Lesbian Strategy Studies
www.iglss.org

FILMOGRAFIA

La relació següent és una petita mostra d'algunes pel·lícules comercials que poden il·lustrar un debat sobre drets humans. Es pot completar amb una sèrie de preguntes que ajudin a la discussió del tema.

- Què passa en aquesta història?
- Qui la protagonitza?
- Quines són les circumstàncies: lloc, època...?
- Hi ha violacions de drets humans?
- A quins articles de la Declaració Universal de Drets Humans afecten?
- A quins articles de la Constitució Espanyola afecten?
- Qui n'és la víctima?
- Qui n'és o en són els responsables?
- Què has sentit en veure-la?
- Creus que això passa realment avui en dia?
- T'has sentit identificat amb la víctima? T'ha passat alguna cosa similar alguna vegada?
- Coneixes algú a qui li hagi passat el mateix?
- Què n'opines del tema?

TÍTOL	AUTOR/A	ANY	RESUM
Ataque verbal	Miguel Albaladejo, España	2000	Entre les set històries que componen la pel·lícula, s'hi inclou la "sortida de l'armari" d'un noi de 15 anys bisexual. Aquesta història, de no més de 10 minuts, és ideal per treballar l'homofòbia i la diversitat afectivo-sexual en el context escolar, pel seu tractament complex i humorístic al mateix temps.
Boys don't cry	Kimberly Peirce, EEUU	1999	Tragèdia basada en el cas real de Brandon Teena, un jove transsexual masculí que fou assassinat quan es va descobrir que el seu cos era de dona. Explica molt bé la diferència entre ser una dona que estima les dones i un home heterosexual atrapat en un cos femení.
Fucking amal	Lukas Moodyson, Suecia	1998	La trista vida d'una adolescent en una ciutat de províncies sueca es complica en enamorar-se d'una companya de l'institut.
Get real	Simon Shore, Reino Unido	1998	Un espavilat adolescent gai s'enamora d'un noi del seu institut que, sorprenentment, li correspon. L'únic problema és que aquest té pànic de "sortir de l'armari"
Historias del kronen	Montxo Armendáriz, España	1995	Relat hiperrealista d'un sector de la joventut espanyola. S'hi inclou el pànic a sentir-se homosexual i la dificultat de reconèixer-ho en un món masculista i homòfob.
La increíble y verdadera historia de dos chicas enamoradas	Maria Maggenti, EEUU	1995	Si una adolescent s'enamora d'una altra, és un problema; però si l'una és negra i de bona família i l'altra blanca i pobre, les complicacions es multipliquen. Una de les poques pel·lícules en les quals apareix una família amb dues mares lesbianes.
La mala educación	Pedro Almodóvar, España	2004	La frustració de l'amor de dos nens que comparteixen un internat religiós i els abusos a què un d'ells és sotmès per part d'un sacerdot.
Los juncos salvajes	André Téchiné, Francia	1994	Una de les pel·lícules que millor han descrit la "sortida de l'armari" d'un adolescent. Obra mestra del cinema francès.
Maurice	James Ivory, Reino Unido	1987	Retrata amb fidelitat els sentiments pels quals sol passar un gai o una lesbiana fins que accepta la seva orientació sexual.
Mi vida color de rosa	Alain Berliner, Bélgica	1997	Sorprenentment, pel·lícula en forma de conte de fades. Per primera vegada es mostra a un nen transsexual i les dificultats que la seva família té per acceptar-ho. Visualment molt imaginativa, hauria de veure's obligatòriament a totes les escoles.
Philadelfia	Jonathan Demme, Estados Unidos	1993	Andrew Beckett és un advocat que treballa per una firma d'advocats molt cara de Filadèlfia. Quan és incapaç d'ocultar el fet que té la SIDA als seus companys, és acomiadat. Beckett contracta l'advocat Joe Miller per defensar-lo en la causa que empen la firma.
Tormenta de verano	Marco Kreuzpaintner, Alemania	2004	Tobi descobreix que els seus sentiments per Achim excedeixen els d'una profunda amistat. Els seus dubtes sobre la seva orientació sexual es desvelaran en un campament d'estiu durant el qual entrarà en contacte amb uns joves gais.

BIBLIOGRAFIA

Hem recollit alguns dels textos publicats a Espanya que, d'una manera bàsica i

didàctica, poden ajudar a comprendre la qüestió homosexual o transsexual. Aquests llibres estan especialment indicats per aquells gais, lesbianes, bisexuals o transsexuals que vulguin saber més

sobre sí mateixos i les seves circumstàncies; o per als seus pares, mares, familiars, amics o educadors i educadores que vulguin comprendre'ls millor i estendre ponts de comunicació.

Assajos i materials pedagògics

TÍTOL	AUTOR/A	EDITORIAL/ANY	RESUM
Homosexualidad y lesbianismo en el aula. El respeto a la diferencia por orientación sexual	ALONSO ELIZO, J., BRUGOS SALAS, V. i altres.	Ed. Xente Gai Astur (Xega), 2002.	Guia didàctica editada en col·laboració amb el Govern d'Astúries per servir d'instrument a la comunitat educativa a l'hora d'introduir el tema de l'homosexualitat en les diferents matèries del currículum.
Homofobia	BORRILLO, D.	Ed. Bellaterra, 2001.	Un breu assaig que explica amb senzillesa els orígens i les xarxes del menyspreu social per l'homosexualitat.
¿Qué es eso de la homosexualidad?	CARBONELL, L.	Denes Editorial, Col. Experiencias Pedagógicas en la Escuela, Valencia, 2006.	Guia de treball sobre l'orientació sexual, especialment dissenyada per a professorat, pares i mares. També existeix la versió en valencià.
El amor y el sexo no son de un solo color. Guía sobre diversidad afectivo-sexual para adolescentes	CCOO/COMISIÓN DE EDUCACIÓN DE COGAM.	Publicat per la Federació d'Ensenyament de CCOO.	Comprèn un fulletó per a adolescents, que inclou el còmic "El mundo de Guille" i una guia destinada al professorat, en la qual s'explica com treballar els diferents temes que apareixen al fulletó.
Diferentes formas de amar	CCOO/COMISIÓN DE EDUCACIÓN DE COGAM.	Publicat per la Federació Regional d'Ensenyament de CCOO de la Comunitat de Madrid.	Guia didàctica que explica al professorat com complir el mandat legal de treballar la diversitat afectivo-sexual en l'ensenyament.
Guía didáctica sobre transexualidad para jóvenes y adolescentes	COMISIÓN DE CULTURA DE COGAM.	Edita COGAM (Subvencionada per la Comunitat de Madrid).	Explicacions senzilles i acompanyades amb el còmic "Anima frágil", de la dibuixant Aniel, per apropar als adolescents la realitat de les persones transsexuals.
Familias de hecho. Informe sobre la realidad social de las familias formadas por lesbianas, gays y sus hijos	COMISIÓN DE EDUCACIÓN DE COGAM.	COGAM, 2000.	Posa sobre la taula l'existència de les famílies homosexuals i les problemàtiques quotidianes.
Homofobia en el sistema educativo	COMISIÓN DE EDUCACIÓN DE COGAM.	COGAM, 2005.	Investigació pluridisciplinària sobre la percepció dels adolescents escolaritzats de l'homosexualitat, les situacions d'assetjament que viuen els estudiants LGBT i les respostes de la comunitat educativa davant del problema de l'homofòbia. Aquest informe fou elaborat en col·laboració amb el Departament d'Antropologia Social de la Universitat Autònoma de Madrid.
Adolescencia y sexualidades minoritarias: voces desde la exclusión	COMISIÓN DE EDUCACIÓN DE COGAM.	COGAM, 2007.	Estudi qualitatiu sobre la realitat i la problemàtica que viuen els adolescents LGBT, realitzat amb entrevistes en profunditat a joves entre 13 i 18 anys de tot l'Estat espanyol. La investigació es va dur a terme en col·laboració amb el Departament d'Antropologia Social de la Universitat Autònoma de Madrid.
COMPASS. Manual de Educación en los Derechos Humanos en Jóvenes	CONSEJO DE EUROPA.	Injuve, 2006.	Centrat a fomentar la igualtat en la dignitat humana, suggereix gran varietat de vies creatives per aprendre a afrontar problemes relacionats amb els drets humans. Les activitats "Parlem de Sexe", "Discriminació i xenofòbia" i "Salut" aborden, respectivament, la diversitat afectivo-sexual, l'homofòbia i la prevenció del VIH entre la població jove.
Entender a los que entienden. Homosexualidad y familia	ESCALAS, J.	Ed. Juventud, 2001.	Sovint l'homosexualitat apareix davant els heterossexuals com un món fosc, pervers i promiscu. Aquest llibre intenta aclarir tots aquests conceptes des del punt de vista de l'autora, germana d'un homosexual.

EDUCADORES

TÍTOL	AUTOR/A	EDITORIAL/ANY	RESUM
En clave gay. Todo lo que deberíamos saber	FUENTES, P., ALCAIDE, P., ALIAGA, J.V., GENERELO, J., FARRALUQUE, E., I HERNÁNDEZ, M.	Ed. Egales, Madrid, 2001.	Recopilació concisa i senzilla del que significa ser gai a la nostra societat i el que ha significat al llarg de la història.
Hasta en las mejores familias. Todo lo que siempre quiso saber sobre la homosexualidad de sus hijos, familiares o amigos pero temía preguntar	GENERELO, J.	Ed. Egales, Madrid, 2004.	S'expliquen amb senzillesa tota una sèrie de temes relacionats amb l'homosexualitat.
¿Sexo? ¿qué es? Desarrollo, cambios corporales, sexo y salud corporal	HARRIS, R.H. I EMBERLEY, M.	Ed. Serres, Barcelona, 1996.	Llibre il·lustrat per explicar la sexualitat a preadolescents (12 a 14 anys). Inclou el capítol "Heterosexual i gai", en el qual es parla breument de la història de les relacions homosexuals i s'explica la diversitat d'orientacions sexuals.
Lo que la Biblia realmente dice sobre la homosexualidad	HELMINIAK, D.A.	Ed. Egales, 2003.	Una anàlisi minuciosa de la visió que la Bíblia té sobre el fet homosexual.
La sociedad gay. Una invisible minoría	HERRERO BRASAS, J.A.	Ed. Foca, 2001.	Sintetitzat, explica i comenta una enorme varietat de treballs i recerques inèdits a Espanya sobre la qüestió homosexual. Tot plegat amb un estil clar i didàctic.
Educación Sexual	LÓPEZ SÁNCHEZ, F.	Ed. Fundación Empresa, Madrid, 1990.	Es tracta d'un clàssic de l'educació sexual i llibre de text a la UNED. Aborda de manera sistemàtica els continguts essencials del procés d'educació sexual a l'escola (Objectius, Continguts, Metodologia i Avaluació), enquadrant-los en el seu context real.
Homosexualidad: secreto de familia	PÉREZ SANCHO, B.	Ed. Egales, 2005.	Com viuen les persones que un dia comencen a prendre consciència de l'atracció sexual pel seu propi sexe? Com resolen el procés fins a la integració de l'homosexualitat en la seva identitat global?
Papá, mamá, soy gay	RIESENFELD, R.	Ed. Grijalbo, 2000.	Una guia per comprendre l'orientació sexual dels fills i filles. Llibre que respon a dubtes sobre els mites al voltant de l'homosexualitat.
Cómo se vive la homosexualidad y el lesbianismo	SORIANO RUBIO, S.	Amarú Ediciones, Col. Estudios de Sexología, Salamanca, 1999.	Les dades aportades per la recerca de la Dra. Soriano inclouen suggeriments de com tractar el tema amb la família i com abordar-lo des de l'àmbit educatiu.

Informes i llibres d'Amnistia Internacional

TÍTOL
Rompamos el silencio. Violaciones de derechos humanos basadas en la orientación sexual
El derecho a la propia identidad. La acción a favor de los derechos humanos de gays y lesbianas
Crímenes de odio, conspiración de silencio. Tortura y malos tratos basados en la identidad sexual
Los derechos humanos y la orientación sexual e identidad de género
Los derechos humanos de lesbianas, gays, bisexuales y personas transgénero
Stonewall: seguir exigiendo respeto. Abusos policiales contra lesbianas, gays, bisexuales y personas transgénero en Estados Unidos
Sexo, amor, homofobia
Més informes disponibles a: web.amnesty.org/library/esl-347/reports

Llibres d'ajuda per a joves

TÍTOL	AUTOR/A	EDITORIAL/ANY
¿Seré lesbiana?	GARCÍA RODRIGO, B. i GIMENO, B.	Ed. Gaysaber, 2004.
¿Cómo superar la homofobia? Manual de supervivencia en un medio hostil	GENERELO, J.	Ed. Gaysaber, 2004.
¿Seré gay?	GÓMEZ, A.	Ed. Gaysaber, 2004.
¿Seré bisexual?	LÓPEZ, D.	Ed. Gaysaber, 2004.
¿Dónde está el límite? Guía gay para un sexo seguro	MARTÍN-PÉREZ, A.	Ed. Gaysaber, 2004.
¿Cómo sobrevivir en el "ambiente"?	SCHERPENZEEL, P.V.	Ed. Gaysaber, 2004.
¿Vives rodeado de heterosexuales?	SUÁREZ, M.	Ed. Gaysaber, 2004.
Sin complejos: guía para jóvenes gays, lesbianas, transexuales y bisexuales	GENERELO, J.	Ed. Egales, 2007.

Narrativa juvenil

TÍTOL	AUTOR/A	EDITORIAL/ANY	RESUM
Sandra ama a Meike	AROLD, M.	Ed. Lóguez, 1997.	Sandra se sent fascinada pels ulls de Meike. Això la condueix a plantejar-se si aquesta fascinació s'anomena amor. Una de les poques visions del lesbianisme adolescent que podem trobar.
La llamada del mar	CELA, J.	Ed. La Galera, 1996.	Un jove de 17 anys explica els seus sentiments a la seva mare després que ella l'hagi trobat en actitud afectuosa amb el seu xicot. Es recorren els temes que poden preocupar algú que està sortint de l'armari o a qualsevol dels seus familiars, amics o educadors.
Jim ante el espejo	EDELFERLDT, I.	Ed. Lóguez, 1996.	Un adolescent descobreix la seva homosexualitat amb dolor i soledat, cosa que el porta a isolarse i sentir-se com una cosa rara. El procés d'adaptació de la identitat gai està descrit amb molta precisió i qualsevol gai o lesbiana s'hi pot identificar.
La cometa rota	FOX, P.	Ed. Noguer, 1997.	Un jove descobreix que el seu pare és homosexual i, posteriorment, que està malalt de la sida. En poc temps, ha d'acceptar que el seu pare s'ha vist obligat a mentir tota la seva vida per la pressió social i que la malaltia no li permet prendre decisions.
Fin de curso	GENERELO, J.	Ed. Bellaterra, 2006.	Novella d'iniciació a la maduresa, en què el jove Gaspar viu amb dificultat el fet de reconèixer-se com a gai. La seva vida es complica especialment quan s'enamora d'un noi del seu institut amb el que, probablement, està sortint la seva germana bessona.
Las amistades particulares	PEYREFFITE, R.	Ed. Egales, 2000.	Amb grans dosis autobiogràfiques, un dels grans escriptors francesos contemporanis va relatar, el 1944 l'amor de dos adolescents en un internat religiós on la tolerància i la comprensió brillaven per la seva absència.
Sobreviviré	REES, D.	Ed. Egales, Col. Salir del armario Madrid, 2001.	Narra la trajectòria d'un adolescent cap a una identitat gai positiva. Aquest relat es va utilitzar al Parlament Britànic com a argument per a la derogació de la llei que prohibia parlar d'homosexualitat a les escoles.
Isaac y las dudas	TODÓ, LLM.	Odisea Editorial, Col. Inconfesables, Madrid, 2005.	Novella d'aventures juvenils, a l'estil de Los Cinco, però amb la peculiaritat de que inclou personatges homosexuals. Un gran pas cap a la normalització de la diversitat sexual dels adolescents.

Contes infantils

TÍTOL	AUTOR/A	EDITORIAL/ANY	RESUM
El Príncipe enamorado	HURTADO RODRÍGUEZ, E. i RECIO, C.	Ed. La Tempestad, 2001.	Es tracta d'un conte il·lustrat. De línia aparentment clàssica, però el príncep protagonista, enlloc d'enamorarse de la coneguda princesa, ho fa d'un escuder ben plantat.
Pirritx eta Porrotx: Gorka konpontzailea	MURUA, M. i TOKERO, J.	Ed. Elkar Katxiporreta, Donostia, 2004.	Conte en euskera que pertany a una col·lecció de sis volums que tracten els diferents tipus de família. Va acompanyat d'un joc de naips.
Paula tiene dos mamás	NEWMAN, L. i PIÉROLA, M.	Ed. Bellaterra, 2003.	Un altre conte il·lustrat que mostra que totes les famílies són diferents. Paula aprèn, amb les seves dues mares, que la única cosa verdaderament important és l'afecte.
Amigos y vecinos	SCHIMEL, L.	Ed. La Librería. Madrid, 2005.	Explica la història de dos nens que viuen al barri de Chueca, a Madrid. L'Edu viu amb dos pares i en Paco amb cap, tot i que la seva mare té un nou xicot. Tots dos s'hauran d'enfrontar a problemes com la intransigència, la intolerància i els prejudicis, però això no farà que deixin de ser amics i veïns.
Cuentos en favor de la familia	VV.AA., Col.	Ed. Afortiori, Bilbao, 2005-06.	Contes il·lustrats en els quals el principal valor és l'amor, no l'orientació sexual dels seus personatges.
Diferentes formas de amar	VV.AA.	---	Col·lecció de contes infantils destinats a totes les edats, on apareix de moltes maneres la diversitat afectivo-sexual i la varietat d'estructures familiars.

GLOSSARI

Aquest glossari pretén ser una eina de referència per al professorat, amb la finalitat d'aclarir conceptes que, en moltes ocasions, tenen significats diferents. Amb tot plegat es procura que tant el llenguatge com el vocabulari utilitzats es compregui en el mateix sentit per part del professorat i l'alumnat.

Bisexual. Persona que sent atracció afectiva i sexual per homes o per dones. Això no indica que desitgi tothom, sinó que en un moment pot experimentar desig o amor per un home, i en un altre moment, per una dona.

Gai. Home homosexual. En alguns països pot designar també les dones homosexuals.

Gènere. Conjunt de continguts socioculturals, més enllà de les característiques biològiques, que diferencia homes i dones, establint comportaments, actituds i sentiments masculins i femenins. A la nostra societat, aquests comportaments es troben jerarquitzats, de manera que es dona més valor als identificats amb el que és masculí. D'aquí ve que els homes efeminats i les persones transsexuals siguin objecte de burla i rebuig. El gènere varia segons les èpoques i les societats. Per exemple, portar faldilla es considera un fet exclusivament femení a Espanya, però en altres països no.

Heterosexisme o heteronormativitat. Ideologia dominant a la nostra societat, que estableix les relacions heterosexuals com a norma i patró a seguir. Es forma d'aquesta manera la base perquè tota orientació no heterosexual pugui ésser rebutjada, alienada i relegada a "fet anormal".

Heterosexual. Persona que sent atracció afectiva i sexual envers persones del sexe oposat. Una dona a qui atrauen els homes o un home a qui atrauen les dones.

Homofòbia. Aversió, rebuig o temor a gais i lesbianes, a l'homosexualitat o les seves manifestacions. Com en els casos de xenofòbia, racisme o antisemitisme, l'homofòbia està relacionada amb el rebuig general que es té als grups minoritaris. La persona homòfoba pensa que l'homosexualitat és una cosa antinatural, se sent incòmode en presència d'homosexuals i pot arribar a insultar i fins i tot agredir físicament a gais i lesbianes. Aquests comportaments són recolzats per alguns governs, amb lleis que no contempen la igualtat d'homosexuals i heterosexuals, i amb la violació dels més elementals drets humans de gais i lesbianes. Les persones homosexuals també poden ser homòfobes. És l'"homofòbia internalitzada o interioritzada", que produeix baixa autoestima, repressió de l'expressió del sentiment i dels afectes, etc.

Termes relacionats són bifòbia, aversió, rebuig o temor patològic i irracional a les persones bisexuals, a la bisexualitat o a les seves manifestacions i lesbofòbia, aversió, rebuig o temor patològic i irracional a les dones lesbianes, el lesbianisme o les seves manifestacions.

Homosexual. Persona que sent atracció afectiva i sexual envers persones del seu mateix sexe. Una dona que se sent atreta per dones (lesbiana) o un home que sent atracció pels homes (gai).

Identitat de gènere. Sentiment psicològic de ser home o dona i adhesió a certes normes culturals relacionades amb el comportament femení o masculí. En el cas de les persones transsexuals, la identitat de gènere no concorda amb el sexe biològic.

Intersexual. Persona amb genitals externs ambigus. Solien anomenar-se "hermafrodites".

Lesbiana. Dona homosexual.

LGBT. Sigles que identifiquen el col·lectiu de persones lesbianes, gais, bisexuals i transgènere.

Orientació sexual. Es, segons l'APA *Associació Americana de Psicologia*, l'atracció duradora envers una altra persona, a nivell emotiu, romàntic, sexual o afectiu. El terme fa, per tant, referència als sentiments d'una persona i a l'objecte envers el qual estan enfocats els seus desitjos. En funció del sexe de la persona que ens atrau, distingim l'orientació homosexual, heterosexual i bisexual. Per a la majoria de persones l'orientació sexual es defineix en la infància-adolescència, sense passar necessàriament per una experiència sexual. De vegades aquesta orientació es fixa com a definitiva i, en ocasions, va canviant i modificant-se al llarg de la vida de la persona. L'orientació sexual no és una opció i, per tant, no pot ser escollida ni canviada a voluntat. És fàcil diferenciar l'orientació sexual del sexe biològic (definit per genitals, gònades, cromosomes, hormones), la identitat de gènere i les pràctiques (o conductes) sexuals.

ACTUA: CASOS

Pots implicar-te en la defensa dels drets humans del col·lectiu LGBT escrivint una carta per a cadascun dels casos que trobaràs a: www.es.amnesty.org/temas/minorias-sexuales, a l'apartat d'ACCIONS.

Pràctica (o conducta) sexual. Tota pràctica física o joc eròtic que tendeix a realitzar el desig sexual. Hi ha pràctiques que s'associen a una determinada orientació sexual, però és important aclarir que no hi ha una correspondència necessària entre el sexe biològic, pràctiques sexuals i orientació sexual. Homes i dones heterosexuales, en algun moment de la seva vida, poden haver tingut pràctiques homosexuals. Homes i dones homosexuals poden mantenir pràctiques heterosexuales, sense que això els defineixi com a tals. D'altra banda, les persones se senten heterosexuales, homosexuals o bisexuals sense necessitat d'haver tingut mai una relació sexual.

Transfòbia. Aversió, rebuig o temor patològic a les persones transsexuals o transgènere, a la transsexualitat o les seves manifestacions.

Transsexual. Persona que neix amb el sexe biològic d'un gènere que no li correspon. Per exemple, una persona que

neix amb genitals i característiques físiques d'home, però que psicològicament se sent dona, o a la inversa. És important diferenciar l'orientació sexual de la identitat de gènere. Les lesbianes i els gais normalment no senten el desig de canviar de sexe i les persones transsexuals poden ser tant heterosexuales com homosexuals o bisexuals. S'ha d'utilitzar el destí i no l'origen per definir la persona transsexual, ja sigui com a home transsexual (de dona a home) o dona transsexual (d'home a dona). El procés mitjançant el qual es rectifica el sexe assignat en el moment de néixer, pel real i més d'acord amb la identitat de gènere, amb l'ajut d'hormones i, en alguns casos, també de cirurgia, es coneix com a reassignació sexual (i no, canvi de sexe).

Transgènere. Persona, la identitat o conducta de la qual escapa a les normes i els estereotips de gènere. Inclou les persones que desitgen canviar de sexe, ja sigui mitjançant tractament hormonal o cirurgia, per posar més d'acord les seves

característiques físiques amb la seva identitat de gènere.

Transvestit. Persona que es vesteix amb roba de l'altre gènere per satisfer un desig eròtico-fetixista. Un home que es vesteix de dona o una dona que es vesteix d'home. La persona transvestida (homosexual, heterosexual o bisexual) s'accepta i identifica amb el sexe que li va ser assignat en el moment del seu naixement.

Glossari de termes col·loquials

Aquest glossari inclou alguns termes col·loquials que s'utilitzen habitualment a l'aula, als mitjans de comunicació i als espais socials per referir-se a determinats aspectes de la identitat sexual.

Entendre. Ser homosexual, gai o lesbiana.

Ploma. Amanerament tant en homes com en dones. Quan es refereix a homes, seria tota demostració o gest que es relaciona tradicionalment amb l'àmbit femení, i en dones, els gestos i actituds socialment relacionades amb l'àmbit masculí.

Sortir de l'armari. Revelar públicament l'orientació sexual pròpia. Aquest procés està marcat per un fort temor al rebuig. És per això que, normalment, primer es surt de l'armari en el cercle d'amics, i llavors a la família i a l'àmbit laboral, i per tant es pot estar al mateix temps "dins l'armari" per a unes persones i "fora de l'armari" per a d'altres. S'ha d'entendre la "sortida de l'armari" en relació amb la tendència desitjable i natural de compartir informació personal amb les persones del seu entorn.

**AMNISTIA
INTERNACIONAL**

Amnistia Internacional és un moviment global que treballa en defensa dels drets humans a través de la investigació i l'activisme. La seva visió és la d'un món on totes les persones gaudeixen dels drets proclamats a la Declaració Universal de Drets Humans i en altres normes internacionals.

Amnistia Internacional és present a 150 països i és independent de tot govern, ideologia política, interès econòmic o credo religiós. No recolza ni s'oposa a cap govern o sistema polític, ni tampoc recolza ni s'oposa a les opinions de les víctimes els drets de les quals intenta protegir. El seu únic interès és la protecció imparcial dels drets humans.

**AMNISTIA INTERNACIONAL
SECCIÓ ESPANYOLA
Secretariat Estatal**

C/ Fernando VI, 8 – 1º izda.
28004 Madrid
Teléfono: 902 119 133

equipo.educacion@es.amnesty.org
www.es.amnesty.org

© **Amnistia Internacional
Publicaciones, 2008**

C/ Fernando VI, nº 8 – 1º izda.
28004 Madrid
www.es.amnesty.org

**Dipòsit Legal:
ISBN: 978-84-935397-7-1**

CRÈDITS FOTOGRÀFICS

Les fotografies utilitzades en aquesta publicació tenen els drets reservats pels següents dipositaris:

© AI. Pàgines 4, 25, 29 (a baix).

© Rocío Careros. Pàgines 3, 6, 8, 11, 16, 18, 19, 20, 23, 24, 26, 29 (a dalt) i 32 (a dalt).

© DR. Pàgina 27.

Disseny gràfic: Yamil Cure
Impressió: Artes Gráficas Palermo

Reservats tots els drets.

Aquesta unitat didàctica ha estat realitzada conjuntament per Amnistia Internacional, Cogam i Federació Colegas.

Reservats tots els drets. Aquesta publicació té drets d'autor, si bé pot ésser reproduïda per qualsevol mitjà, sense pagament de taxes, amb finalitats educatives o per a promoció dels drets humans, però no per a la seva venda. Els titulars dels drets d'autor sol·liciten que se'ls comuniquin els usos esmentats a fi d'avaluar els seus efectes. Per a la reproducció d'aquest text en qualsevol altra circumstància, el seu us en altres publicacions, o la seva traducció o adaptació, caldrà obtenir previ permís per escrit de l'editorial.